

ЛЕКЦІЯ 4

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОХОРОНОЮ ВОДНИХ РЕСУРСІВ.

Під час здійснення контролю за охороною водних ресурсів перевіряється вплив діяльності підприємств на можливе забруднення природних вод та їх виснаження.

Захист водних ресурсів від виснаження полягає у наступному:

- впровадження оборотних систем водопостачання;
- повторне використання стічних вод;
- встановлення приладів обліку використання води;
- дотримання норм використання та водовідведення.

Захист поверхневих вод від забруднення полягає у дотриманні нормативів скиду стічних вод до міської каналізаційної мережі чи безпосередньо у водний об'єкт, а також вимог до режиму господарської діяльності на водозбірній площі.

Захист підземних вод від забруднення забезпечується наявністю природних або штучних протифільтраційних екранів, що перешкоджають проникненню забруднюючих речовин у підземні водоносні горизонти.

При екологічному інспектуванні водогосподарської діяльності підприємства перевіряється:

1. дотримання лімітів збору води з міського водопроводу згідно з умовами Договору на водопостачання, укладеному з КП „Вода”, або з водного об'єкту згідно з Дозволом на спеціальне водокористування; при експлуатації водозаборів підземних вод з глибоких горизонтів перевіряється наявність відповідної ліцензії та термін її дії;
2. наявність та термін атестації приладів обліку використання води;
3. склад стічних вод, що скидаються до міської каналізаційної мережі або у водні об'єкти, шляхом відбору проб, результати лабораторних аналізів яких порівнюються з нормативами скиду, вказаними у Договорі на водовідведення (умови прийому стічних вод у міську

каналізаційну мережу) або у Дозволі на спеціальне водокористування (нормативи ГДС);

4. для водовипусків у водні об'єкти – склад природних вод у контрольному та фоновому створах, який порівнюється з нормативами ГДК.

З метою збереження та поліпшення стану поверхневих водних об'єктів здійснюється екологічне інспектування площі водозбору в межах водоохоронних зон та прибережних захисних смуг.

Будівлі і споруди, які не повинні знаходитися на території водоохоронної зони, підлягають перенесенню за її межі.

Полігони та звалища твердих побутових та виробничих відходів, інші споруди, що являють собою потенційну небезпеку забруднення підземних вод, слід розташовувати на ділянках, геологічна будова яких складається з потужного шару водонепроникливих гірських порід (глин, алевролітів щодо). У протилежному випадку такі споруди повинні мати протифільтраційний екран та обладнані спостережним свердловинами для відбору проб води з метою з'ясування впливу цих споруд на стан підземних водоносних горизонтів.

4.1 Перевірка водоохоронної діяльності промислових об'єктів

Для оцінки впливу об'єкта, який підлягає перевірці, на стан поверхневих і підземних вод, а також проведення кількісних розрахунків і вжиття заходів для усунення негативних наслідків цього впливу необхідно проаналізувати ряд показників:

Перевірка водоспоживання включає контроль таких показників, як:

– наявність самостійних водозаборів поверхневих і підземних вод, проектно-технічної документації на водозабірні споруди й водопровідну мережу, актів приймання їх в експлуатацію, дозволів на спеціальне чи відокремлене водокористування, дозволів (ліцензій) на буріння свердловин на воду, затверджених лімітів на забір поверхневих і підземних вод. Відповідність оформлення й погодження цих документів в установленому порядку;

– технічний стан водозаборів і водопровідної мережі, зношеність обладнання, ступінь аварійності системи водопостачання, додержання проектного режиму її експлуатації (навантаження на водопровідну мережу й основні споруди і т. ін.), діюча система протиаварійних заходів, наявність інструкцій і настанов щодо запобігання аваріям і ліквідації їх наслідків, журналів обліку тощо. Зафіксовані випадки аварій за звітний період, вжиті заходи з їх ліквідації, розміри завданих збитків, достатність санкцій, застосованих органами державного контролю до осіб, відповідальних за виникнення аварійних ситуацій, платежі за аварійну перевитрату води тощо;

– обладнання водозабірних споруд поверхневих вод рибозахисними пристроями, відповідність їх проектним параметрам і ефективності роботи;

– наявність погоджених і затверджених в установленому порядку зон і поясів санітарної охорони водозаборів, винесення їх меж в натуру, додержання санітарного режиму на цих територіях відповідно до чинних норм і правил охорони джерел водопостачання;

– наявність у межах контрольованої об'єктом території, особливо в межах зон санітарної охорони, свердловин, які не експлуатуються й потребують проведення ліквідаційного тампонажу. Додержання правил ведення цих робіт, правильність оформлення актів ліквідаційного тампонажу тощо;

– первинний облік водоспоживання, організація системи первинного обліку, обладнання водозаборів поверхневих і підземних вод контрольно-вимірною апаратурою й надійність її роботи.

Досконалість і ступінь достовірності методів побічного (якщо вони є) обліку витрат води порівняно з прямими. Правильність ведення журналів обліку води;

– звітність із водоспоживання, відповідність об'ємів використаної води затвердженим лімітам, достовірність статистичної звітності, відповідність платежів за фактично використані об'єми води, зокрема й понадлімітні, чинним нормативам.

Перевірка водовідведення - включає :

– система розділення, очищення й відведення промислових і госппобутових стоків, наявність очисних споруд, промислових і госппобутових стоків, каналізаційної мережі, самостійних випусків стічних вод у природні або спеціально створені об'єкти (водойми, річки, складки рельєфу, поверхневі чи підземні поля фільтрації, шламонакопичувачі тощо); розміщення й упорядкування водовипусків відповідно до чинних норм і вимог, наявність проектно-технічної документації на них, актів приймання в експлуатацію, дозволів на скидання стічних вод (дозволів на спеціальне чи відокремлене водокористування), затверджених лімітів та гранично допустимих скидів (ГДС), планів заходів із досягнення ГДС, відповідність оформлення й погодження вказаної документації встановленому порядку;

– технічний стан водовипусків, очисних споруд і каналізаційної мережі, зношеність обладнання, ступінь аварійності, додержання проектного режиму експлуатації, фактичне навантаження порівняно з допустимим проектним, вплив ступенів зношеності обладнання очисних споруд і фактичного режиму їх експлуатації на якість очищення стічних вод (ефективність роботи очисних споруд), стан проблеми видалення, складування й утилізації твердого осаду, діюча система протиаварійних заходів, наявність інструкцій і настанов щодо запобігання аваріям і ліквідації їх наслідків, журналів обліку тощо.

Зафіксовані випадки аварій за звітний період, вжиті заходи для їх ліквідації, розміри завданих збитків і достатність санкцій, застосованих до осіб, відповідальних за виникнення аварійних ситуацій, платежі за аварійне забруднення поверхневих чи підземних вод тощо;

– відомчий лабораторний контроль, наявність окремих приміщень відомчої лабораторії, відповідність їх робочої площі і об'єму чинним нормам, свідоцтва про атестацію, обладнання лабораторії, забезпеченість реактивами й матеріалами, методиками відбирання й аналізу проб води, знання, вміння персоналу виконувати ці роботи, відповідність результатів аналізів відомчої лабораторії результатам, одержаним іншими лабораторіями (санітарно-епідеміологічної служби, органів екоконтролю тощо). У разі здійснення спільної перевірки з добором проб контрольні проби відбираються

спеціалістами інспекційного органу й відомчої лабораторії одночасно з одних і тих же точок, що оформлюється спеціальним актом;

– зливова каналізація, ступінь охоплення території об'єкта її системою, мережа для відведення зливових стоків і очисні споруди, їх технічний стан (зношеність, ступінь аварійності тощо), наявність проектно-технічної документації на ці об'єкти, акти приймання їх в експлуатацію, дозволів на скидання зливових стоків у відкриті водойми чи інші природні або штучні об'єкти, затверджених ГДС на скидання зливових стоків, їх додержання, відповідність оформлення й погодження вказаних документів установленому порядку. Відомчий лабораторний контроль за впливом зливових стічних вод на навколишнє середовище (включно з водними об'єктами) в місцях їх випуску;

– первинний облік стічних вод, які відводяться з території об'єкта, організація системи первинного обліку, обладнання водовипусків контрольно-вимірювальною апаратурою й надійність її роботи, досконалість і ступінь достовірності побічних методів обліку стічних вод порівняно з прямими (якщо вони застосовуються);

– звітність щодо водовідведення, достовірність статистичної звітності

– відповідність об'ємів фактично відведених стічних вод інших категорій і кількості скинутих разом із ними забруднювальних речовин даним, наведеним у статистичній звітності, відповідність кількості скинутих забруднювальних речовин встановленим лімітам і стягнутим платежам за забруднення, включно з платежами за понадлімітні скидання.

Потенційні джерела забруднення поверхневих і підземних вод та загальний санітарний стан території об'єкта:

– наявність накопичувачів, відстійників, полів фільтрації, технічних ставків, проектно-технічної документації на ці об'єкти, актів приймання їх в експлуатацію, проектні об'єми й фактичне заповнення на час перевірки, дотримання проектного режиму експлуатації, об'єми твердих або рідких відходів, які накопичуються в них щорічно, їх токсичність, стан огорожувальних дамб, можливість аварійного руйнування останніх та надходження забруднень у відкриті водойми або фільтрування разом із водою в

підземні водоносні горизонти, система заходів на запобігання аваріям і ліквідацію їх наслідків, інструкції, настанови щодо боротьби з аваріями, журнали обліку аварій, зафіксовані випадки аварій у минулому й ужиті заходи з їх ліквідації, достатність санкцій, застосованих до осіб, відповідальних за виникнення аварійних ситуацій, платежі за аварійне забруднення навколишнього середовища;

– санкціоновані (дозовані) скиди з накопичувачів, відстійників тощо, дозволи на скиди та їх дотримання, платежі на відшкодування завданих збитків, цілість пломб, накладених на випуски після дозволених скидів, наявність самовільно обладнаних випусків та можливість або фактичне здійснення несанкціонованих (залпових) скидань;

– інші потенційні джерела забруднення поверхневих і підземних вод – склади паливно-мастильних матеріалів, сировини, хімічних речовин тощо, пункти заправлення й миття транспортних засобів, локальні очисні споруди, якими за чинними нормативами повинні обладнуватися такі об'єкти, проектно-технічна документація на них, акти приймання в експлуатацію, ефективність роботи очисних споруд і пристроїв, зв'язок із загальною системою зливової каналізації й характер впливу на останню, відомчий лабораторний контроль, можливість впливу на стан поверхневих і підземних вод загалом;

– загальний санітарний стан території об'єкта, наявність засмічених і захащених промисловими та побутовими відходами ділянок, забруднення території розливами нафтопродуктів або інших рідких шкідливих речовин, розсипами твердих хімікатів тощо, стан проблеми накопичення відходів, їх переробки й утилізації, збирання та видалення сміття і т. ін., оцінка впливу загального санітарного стану території об'єкта на навколишнє середовище й, зокрема на поверхневі й підземні води.

Комплексна водоохоронна діяльність передбачає такі заходи, як:

– економія й раціональне використання свіжої води, діючі системи оборотного й повторного водопостачання, ступінь використання для побутових і промислових потреб очищених промислових, побутових і зливових стічних вод;

– будівництво й реконструкція водоохоронних об'єктів (очисних споруд, систем оборотного й повторного водопостачання), хід будівництва, освоєння виділених коштів, дотримання встановлених строків будівництва й пусконаладжувальних робіт;

– виконання приписів попередніх перевірок об'єктів контролюючими органами, відомчих природоохоронних планів і програм, постанов Уряду та місцевої адміністрації з питань охорони водних ресурсів.